

Stolüstü oyunlar

Siz öz hüquqlarınızı necə bilirsiniz?

Mövzular:	İnsan hüquqları
Çətinlik dərəcəsi:	Səviyyə 2
Yaş həddi:	8-13 yaş
İştirakçıların sayı:	Oyun lövhəsi arxasında 2-6 uşaq
Davam müddəti:	45 dəqiqə
Oyunun növü:	Stolüstü oyunlar

Bu oyuna insan hüquqlarını təsvir edən iki müxtəlif qaydalı stolüstü oyunlar daxildir. Siz bu oyunları sizə veriləcək eyni lövhə üzərində keçirə bilərsiniz. Uşaqlar bu oyunu özləri oynaya bilərlər, lakin təhlil və dəstək üçün aparıcının köməyi lazımdır.

I oyun. Siz öz hüquqlarınızı bilirsinizmi?

İcmal:	<p>Bu oyunda “İlanlar və nərdivanlar” oyunundakı kimi uşaqlar götürdükleri kartlara əsasən irəli-geri hərəkət edirlər. Amma bu oyunda əgər onlar pozulan hüququ adlandırma bilsələr, “geriyə” kartlarını neytrallaşdırmaq mümkündür.</p>
Tapşırıqlar:	<ul style="list-style-type: none">• Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya ilə tanış olmaq;• Gündəlik həyatı insan hüquqları ilə əlaqələndirməkdə uşaqlara kömək etmək;• İnsan hüququ problemlərini dərk etmək.
Hazırlıq:	<ul style="list-style-type: none">• Mövzularla tanışlığa əmin olmaq üçün cavabları öncədən yoxlayın.• Aşağıda verilmiş nümunəyə əsasən oyun lövhəsinin sürətini çıxarın.• Bir vərəqdə “neytrallaşdırma hüquq”ların siyahısını və təlimatın sürətini çıxarın.• Hər oynayan qrup üçün bir komplekt olmaqla, üzərində hüquqlar yazılmış kartlar (bundan sonra mətnə “hüquq kartları” adlandırılacaq) və cərimə kartlarının sürətini çıxarın.• Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyanın uşaq

Materiallar:

versiyasının surətini çıxarın.

- Oyun üçün lövhə, fiqurlar və oyun zərləri;
- Oyun kartları;
- Təlimat vərəqləri və “neytrallaşdırıcı hüquq”ların siyahısı.

Təlimat

1. Hər birində 2-dən 6-ya qədər olmaqla uşaqları qruplara bölün və hər qrupa oyun lövhəsi, oyun zərləri, hüquq və cərimə kartları, təlimat vərəqi və “neytrallaşdırıcı hüquq”ların siyahısını paylayın. Həmçinin hər bir oyunçuya Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyanın uşaq versiyasını paylayın. Bu oyunda uşaqlar lövhədə olan “ilanlara” və nərdvanlara” fikir verməməli, yalnız rəngli damalardan istifadə etməlidirlər. Oyun kartlarında nə etmək lazım olduğu yazılmışdır.

2. Oyunu izah edin:

- a. Zərləri atın. Ən böyük rəqəm düşən uşaq oyunu başlayır.
- b. İlk oyunçu zəri atır və düşən rəqəmə əsasən irəli hərəkət edir.
- c. Oyunçu rəngli damaya düşərsə, kartı götürür, ucadan oxuyur və təlimata əməl edir. Təlimat belədir: irəli, geri və ya gedişi buraxmaq.
- d. Əgər oyunçu Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyada əks olunmuş pozulmuş hüquq maddəsini adlandırma bilərsə, geriye hərəkət haqqında kartı “neytrallaşdırmaq” olar. Bu halda oyunçu bonus alır və bir addım irəli hərəkət edir.
- e. Oyunu davam edin: oyuna birinci oyunçudan solda əyləşən oyunçu daxil olur.
- f. Oyunu birinci bitirən oyunçu qalib hesab edilir; oyunu bütün oyunçular sona çatanaqədək davam etdirmək lazımdır.

Təhlil və qiymətləndirmə

1. Suallar verərək oyunu müzakirə edin:
 - a. Bu oyun haqqında siz nə düşünürsünüz?
 - b. İnsan hüquqları haqqında yeni bir şey öyrəndinizmi? Bəs ətraf mühit haqqında necə?
 - c. Qəribə və tanış olmayan situasiyalar oldumu?
 - d. İnsan hüquqlarının eyni zamanda həm qəbul edildiyi, həm də pozulduğu situasiyalara misal gətirə bilərsinizmi?

Aparıcılara məsləhətlər

- Oyunda iştirak edən uşaqlar və ya aparıcı ehtiyac olarsa, Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyadan və “neytrallaşdırıcı hüquqlar” siyahısından istifadə edə bilər.

- Kiçik uşaqlar üçün adaptasiya: bir addım geri hərəkəti “neytrallaşdırmaq” üçün Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyanın maddəsini nəzərə almayın.
- Əgər eyni zamanda bir neçə qrup oynayırsa, ikinci aparıcını dəvət etmək tövsiyə edilir, çünki gətirilən faktlar haqqında uşaqların çoxlu sualları yaranacaq.
- “Neytrallaşdıran hüquq”ları müəyyən etməkdə bir-birinə kömək məqsədi ilə uşaqlar bu oyunu komandalarla oynaya bilərlər.

PAYLAMA MATERIALI: HÜQUQ KARTLARI

Hüquq kartı 1

Sizin dostunuzun valideynləri bu yay ayrılıblar, lakin sizin dostunuz hələ də növbə ilə onlarla birlikdə yaşayır: bir həftə anası ilə, o biri həftə isə atası ilə. O, bu qərarı özü verir. İki dama irəli hərəkət edin.

Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 12. Uşağın fikirlərinə hörmət: Əgər onlara toxunan problemlər varsa, böyüklər qərar qəbul etdiyi zaman uşaqlar öz fikirlərini bildirmək hüququna malikdirlər.

Hüquq kartı 2.

Sizə aydın oldu ki, əgər sizin ciddi problemləriniz varsa, hər zaman kömək üçün müraciət edə bilərsiniz. Əgər siz təcili kömək nömrəsini yığıb situasiyanı izah etsəniz, sizi atılmış uşaqlara kömək edən təşkilatla əlaqələndirəcəklər. İki dama irəli hərəkət edin.

Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 19. Zorakılıq, sui-istifadə və etinasızlığın bütün formalarından müdafiə: Hökumətlər bütün uşaqlara lazımi qayğı göstərilməsinə, onları zorakılıqdan müdafiəyə, valideynlər və ya digərləri tərəfindən xoşagəlməz rəftardan və etinasızlıqdan qorumağa zəmanət verməlidirlər.

Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 36. İstismarın digər formalarından müdafiə: Uşaqlar onların inkişafına, firavan yaşamasına zərər verə biləcək bütün hərəkətlərdən müdafiə olunmalıdırlar.

Hüquq kartı 3.

Sinifdə çətinliyi olan uşaqlara müəllimlər əlavə olaraq köməklik göstərirlər. İki dama irəli hərəkət edin.

Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 23. Əlilliyi olan uşaqlar: Hər hansı bir əlilliyi olan uşağın öz imkanları daxilində müstəqil yaşamaq, mükəmməl həyat, xüsusi kömək, dəstək və təhsil hüququ var.

Hüquq kartı 4.

Məktəbinizin direktoru bəzi uşaqların valideynlərinin burada yaşamaq hüququnun olmaması səbəbindən onların məktəbə gəlmədiyini öyrəndi. Direktor həmin valideynlərlə əlaqə saxladı və uşaqlarını məktəbə göndərmək üçün onları razı saldı. İki dama irəli hərəkət edin.

Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 28. Təhsil hüququ: Uşaqların təhsil almaq, məktəbə getmək hüququ var. İbtidai təhsil ödənişsiz olmalıdır.

Hüquq kartı 5.

Sizin öz hüquqlarınızı bilmək hüququnuz var! Dörd dama irəli hərəkət edin.

Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 29. Təhsilin məqsədləri: Təhsil uşağın şəxsiyyətini, bacarığını və istedadını tam şəkildə inkişaf etdirməlidir. Təhsil uşaqları həyata hazırlayır. O, uşaqları öz valideynlərinə, mədəniyyətinə və həmçinin başqa millətlərin mədəniyyətinə hörmət etməyə həvəsləndirməlidir.

Hüquq kartı 6.

Bizim məktəbimizdə müəllimlərin uşaqlar özlərini pis apardıqda belə, onlara fiziki cəza vermək, yaxud təhqir etmək ixtiyarı yoxdur. İki dama irəli hərəkət edin.

Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 28. Təhsil hüququ: Məktəblərdə nizam-intizam uşaqların şəxsiyyətinə hörmət edən metodların köməyiylə dəstəklənməli, intizamın qaydaya salınmasında zor tətbiq edilməməlidir.

Hüquq kartı 7.

Məktəbimizdə çoxlu pilləkənlərlə yanaşı, əlil arabasından istifadə edənlərin rahat hərəkəti üçün liftlər və panduslar var. Üç dama irəli hərəkət edin.

Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 23. Əlilliyi olan uşaqlar: Sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların öz imkanlarına uyğun tam sərbəst yaşamaları üçün xüsusi kömək, dəstək və təhsil almaq hüququ olmalıdır.

Hüquq kartı 8.

Dostunuzun atası ağır qəzaya düşdü və uzun müddət işləyə bilmədi. O sağalana qədər dövlət onun ailəsinə yemək pulu və yaşayış haqqı ödəyirdi. İki dama irəli hərəkət edin.

Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 26. Sosial təminat rifahı: Cəmiyyət uşağın yaxşı şəraitdə yaşaması və inkişafı üçün (təhsil, mədəniyyət, sağlamlıq və sosial təminat) onun sosial rifahını təmin etməlidir. Dövlət az təminatlı ailələrin uşaqlarına əlavə yardım ayırmalıdır.

Hüquq kartı 9.

Sizin hüquqlarınız hətta müharibə dövründə belə qorunmalıdır və buna zəmanət verilməsi üçün xüsusi razılaşmalar mövcuddur. İki dama irəli hərəkət edin.

Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 38. Silahlı konfliktlərlə üzləşən uşaqların müdafiəsi: Dövlət 15 yaşına çatmayan uşaqların hərbi xidmətə çağırılmasına, yaxud hərbi hərəkətlərdə iştirakına icazə verməməlidir. Bundan başqa, uşaqlar hərbi hərəkət zonasında xüsusi müdafiə edilməlidirlər.

Hüquq kartı 10.

Sizin yaşadığınız ərazidə uşaqlar üçün kitabxanalar, jurnallar, filmlər, oyunlar və televiziya şouları var və bunlar vasitəsilə uşaqlar dünyada baş verən hadisələr haqda məlumat alırlar. İki dama irəli hərəkət edin.

Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 13. İnformasiya və ifadə azadlığı: Əgər informasiya uşaqlar üçün zərərli deyilsə, uşaqların hər bir formada informasiyanı axtarmaq, almaq və ötürmək hüquqları var (incəsənət, yazıçılıq, teleradio verilişləri, elektron forma).

Hüquq kartı 11.

Səni əməliyyat etməlidirlər. Lakin bəxtin gətirdi: sənin xüsusi qulluq, qayğı və hətta valideynlərdən və ya yaxınlarından biri ilə birgə qalmaq hüququn var. İki dama irəli hərəkət edin.

Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 24. Sağlamlıq və sağlamlıq sistemi xidmətləri: Xəstələndikdə uşaqların yüksək keyfiyyətli xidmətlər (dərman preparatları, xəstəxana və həkimlər) almaq hüququ var. Onların həm də sağlam olmaları naminə təmiz içməli su, ərzaq məhsulları və təmiz ətraf mühit hüququ var. Buna nail olmaq üçün varlı ölkələr yoxsul ölkələrə kömək etməlidirlər.

PAYLAMA MATERİALI: CƏRİMƏ KARTLARI**Cərimə kartı 1.**

Dostlarınızdan biri öz çəkməsini itirir, lakin yenisini almağa onun imkanı yoxdur. Məktəbdə isə deyirlər ki, uşaqlar ayaqyalın məktəbə buraxılmırlar. İki dama irəli hərəkət edin.

Bu cəriməni hansı hüquq neytrallaşdırır bilər?

Cərimə kartı 2.

Sınıf yoldaşlarınızdan birinin valideynləri qaraçıdır. Buna görə də onun ailəsi heç yerdə özünə yaşayış yeri tapa bilmir. Dörd dama geri hərəkət edin.

Bu cəriməni hansı hüquq neytrallaşdırır bilər?

Cərimə kartı 3.

Siz bilirsiniz ki, bəzi ölkələrdə uşaqları döyüşmək üçün müharibəyə getməyə məcbur edirlər. Onlar ac-susuz və qorxu içindədirlər. Geriyə, 1-ci damaya qayıdın.

Bu cəriməni hansı hüquq neytrallaşdırır bilər?

Cərimə kartı 4.

Məktəbinizdə model qız var. O, çox pul qazanır, şəkilləri jurnallarda dərc edilir. Lakin o, tez-tez dərs buraxır. Onun ev tapşırıqlarını yerinə yetirməyə və dostları ilə oynamağa vaxtı yoxdur. O, çox yorğun görünür. İki dama geri hərəkət edin.

Bu cəriməni hansı hüquq neytrallaşdırır bilər?

Cərimə kartı 5.

Məktəbimizdə bizə ancaq dövlət dilində danışmağa icazə verirlər. Əgər başqa millətdən olan uşaqlar oyun meydançasında öz doğma dillərində danışarlarsa, onları cəzalandırırlar. Bir gedişi buraxın.

Bu cəriməni hansı hüquq neytrallaşdırır bilər?

Cərimə kartı 6.

Yaşadığınız yerdə bəzi dinlərə mənsub olan uşaqları həvəslə məktəbə götürürlər. Heç biri dinə mənsub olmayanlar isə yaxşı qarşılanmırlar. Bir gedişi buraxın.

Bu cəriməni hansı hüquq neytrallaşdırır bilər?

Cərimə kartı 7.

Keçən il sizin dostunuzun valideynləri ayrıldılar. Anası ona atası, hətta babası və nənəsi ilə görüşməyə icazə vermir. O isə atası üçün çox darıxır. Üç dama geriyə hərəkət edin.

Bu cəriməni hansı hüquq neytrallaşdırır bilər?

Cərimə kartı 8.

Sınıfımızda bir qız var. Onun dərsdən sonra nə oxumağa, nə də oynamağa vaxtı olmur, çünki o, kiçik qardaşı və bacısına qulluq etməlidir. Üç dama geriyə hərəkət edin.

Bu cəriməni hansı hüquq neytrallaşdırır bilər?

Cərimə kartı 9.

Sınıfımızda oxuyan oğlan nahardan sonra masanı yığışdırmaqdan imtina edir və deyir: "Yığışdırmaq qızların işidir". İki dama geri hərəkət edin.

Bu cəriməni hansı hüquq neytrallaşdırır bilər?

Cərimə kartı 10.

Sizin məktəbdə oğlanların futbol komandası və digər idman dərnəkləri olduğu halda qızlar üçün heç nə yoxdur. İki dama geri hərəkət edin.

Bu cəriməni hansı hüquq neytrallaşdırır bilər?

PAYLAMA MATERIALI: NEYTRALLAŞDIRAN HÜQUQLARIN SİYAHISI

Cərimə kartı 1.

Sizin dostlarınızdan biri çəkməsini itirir, lakin yenisini almağa onun imkanı yoxdur. Məktəbdə isə deyirlər ki, uşaqlar ayaqyalın dərsə buraxılmır. İki dama geri hərəkət edin.

NEYTRALLAŞDIRAN HÜQUQ: Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 27.

Həyat səviyyəsi: Uşaqlar öz fiziki və əqli tələblərinə uyğun şəraitdə yaşamaladırlar. Bunu təmin edə bilməyən ailələrə dövlət kömək etməlidir.

Cərimə kartı 2.

Sınıf yoldaşlarınızdan birinin valideynləri qaraçıdır. Onlar heç cür özlərinə yaşayış yeri tapa bilmir, çünki insanlar onların "fərqli" olduğunu deyirlər. Dörd dama geri hərəkət edin.

NEYTRALLAŞDIRAN HÜQUQ: Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 2.

Diskriminasiyanın qadağan edilməsi: Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya irqindən, dərisinin rəngindən, dinindən, cinsindən, nə fikirləşib, nə danışmasından, hansı dildə danışmasından asılı olmayaraq hər bir kəsə tətbiq edilir. Dövlət uşaqları diskriminasiyanın istənilən formasından müdafiə etməlidir.

Cərimə kartı 3.

Siz bilirsiniz ki, bəzi ölkələrdə döyüşmək üçün uşaqları müharibəyə getməyə məcbur edirlər. Onlar ac-susuz və qorxu içindədirlər. Bir dama geri qayıdın.

NEYTRALLAŞDIRAN HÜQUQ: Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 38.

Silahlı münaqişələrlə üzləşən uşaqların müdafiəsi: Dövlət 15 yaşına çatmayan uşaqların hərbi xidmətə çağırılmasına, yaxud hərbi hərəkətlərdə iştirakına icazə verməməlidir. Bundan başqa, uşaqlar hərbi hərəkət zonasında xüsusi müdafiə edilməlidirlər.

Cərimə kartı 4.

Məktəbinizdə model qız var. O, yaxşı pul qazanır, şəkillərini jurnallarda dərc edirlər. Lakin o, tez-tez dərs buraxır, onun ev tapşırıqlarını yerinə yetirməyə, dostları ilə oynamağa vaxtı olmur. O, çox yorğun görünür. İki dama geri hərəkət edin.

NEYTRALLAŞDIRAN HÜQUQ: Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya, Maddə 32.

Uşaq əməyi: Dövlət uşaqları təhlükəli, onların sağlamlığına, yaxud təhsilinə zərər gətirən işlərdən qorunmalıdır.

Cərimə kartı 5.

Məktəbimizdə bizə ancaq dövlət dilində danışmağa icazə verirlər. Əgər başqa millətdən olan uşaqlar oyun meydançasında öz doğma dillərində danışarlarsa, onları cəzalandırırlar. Bir gedişi buraxın.

NEYTRALLAŞDIRAN HÜQUQ: Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya, Maddə 29.

Təhsilin məqsədləri: Təhsil uşağın şəxsiyyətini, bacarığını və istedadını tam şəkildə inkişaf etdirməlidir. Təhsil uşaqları həyata hazırlayır. O, uşaqları öz valideynlərinə, mədəniyyətinə və həmçinin başqa millətlərin mədəniyyətinə hörmət etməyə həvəsləndirməlidir.

Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya, Maddə 30. Azlığa və yerli əhaliyə mənsub

uşaqlar: Ölkə əhalisinin böyük hissəsinin adət-ənənələrindən, dilindən asılı olmayaraq, azlığa və yerli əhaliyə mənsub uşaqların öz doğma dillərini və adətlərini öyrənmək və tətbiq etmək hüquqları var.

Təhsil uşaqların şəxsiyyətini, bacarıq və istedadını bütünlüklə inkişaf etdirməlidir. O, uşaqları həyata hazırlayır, onları öz valideynlərinə, mədəniyyətinə və digər millətlərin mədəniyyətinə hörmət etməyə həvəsləndirir.

Cərimə kartı 6.

Yaşadığınız yerdə bəzi dinlərə mənsub olan uşaqları həvəslə məktəbə götürürlər. Heç bir dinə mənsub olmayanlar isə xoş qarşılanmırlar. Bir gedişi buraxın.

NEYTRALLAŞDIRAN HÜQUQ: Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 14.

Fikir, din və vicdan azadlığı: Digər insanların hüquqlarını pozmaq şərti ilə uşaqların fikir və din azadlığı hüququ var. Valideynlər öz uşaqlarını bu istiqamətə yönəltməlidirlər.

Və ya**Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 2. Diskriminasiyanın qadağan edilməsi:**

Konvensiyada qeyd olunan hüquqlar irqindən, dərisinin rəngindən, dinindən, cinsindən, qabiliyyətindən, uşağın hansı dildə və nə düşünüb, danışmasından asılı olmayaraq hər kəsə tətbiq edilir. Dövlət uşaqları diskriminasiyanın istənilən formasından müdafiə etməlidir.

Cərimə kartı 7.

Keçən il sizin dostunuzun valideynləri ayrıldılar. Anası ona atası, hətta babası və nənəsi ilə görüşməyə icazə vermir. O isə atası üçün çox darıxır. Üç dama geriye hərəkət edin.

NEYTRALLAŞDIRAN HÜQUQ: Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 9.

Valideynlərdən ayrılma: Uşaqlar valideynlərindən yalnız öz rifahı naminə ayrılabilir (məsələn, valideynlərin biri onlarla pis rəftar edərsə). Əgər valideynlər boşanarsa, uşağa zərər gəlmədiyi halda, onun hər ikisi ilə görüşmək hüququ var.

Cərimə kartı 8.

Sinfimizdə bir qız var. Məktəbdən gəldikdən sonra onun nə dərs oxumağa, nə də oynamağa vaxtı olur, ona görə ki, o, kiçik qardaşına və bacısına qulluq etməlidir. Üç dama geri hərəkət edin.

NEYTRALLAŞDIRAN HÜQUQ: Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 31.

Asudə vaxt, əyləncə və mədəni tədbirlər: Bütün uşaqlar istirahət, əyləncə və mədəni tədbirlərdə iştirak etmək hüququna malikdirlər.

Və ya**Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 32. Uşaq əməyi:**

Dövlət uşaqları onların sağlamlığına, yaxud təhsilinə zərər gətirəcək təhlükəli işlərdən, uşaq əməyinin istismarından qorunmalıdır.

Cərimə kartı 9.

Sinfimizdə oxuyan oğlan nahardan sonra masanı yığışdırmaqdan imtina edir və deyir: “Yığışdırmaq qızların işidir”. İki dama geri hərəkət edin.

NEYTRALLAŞDIRAN HÜQUQ: Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 2.

Diskriminasiyanın qadağan edilməsi: Konvensiyada hüquqlar irqindən, dərisinin rəngindən, dinindən, cinsindən asılı olmayaraq, hər bir kəsə tətbiq edilir. Dövlət uşaqları diskriminasiyanın istənilən formasından qorunmalıdır.

Cərimə kartı 10.

Sizin məktəbdə oğlanların futbol komandası və digər idman dərnekləri olduğu halda, qızlar üçün heç nə yoxdur. İki dama geri hərəkət edin.

NEYTRALLAŞDIRAN HÜQUQ: Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 2.

Diskriminasiyanın qadağan edilməsi: Konvensiyada hüquqlar irqindən, dərisinin rəngindən, dinindən, cinsindən, nə düşünüb, nə danışmasından asılı olmayaraq, hər bir kəsə tətbiq edilmişdir. Dövlət uşaqları diskriminasiyanın istənilən formalarından qorunmalıdır.

II oyun. MOKŞA-PATAMU**İcmal:**

Oyunçuya həyatda qalxmaq və yaxud enmək imkanı yaradan, dini biliklər verən qədim hind oyunudur. Bu oyun insan hüquqlarına riayət edilməsi mövzusuna uyğunlaşdırılmışdır.

Tapşırıqlar:

İnsan hüquqlarının pozitiv təsirini qeyd etmək.

Hazırlıq:

Oyun kartlarını kəsin, surətini çıxarın və lövhəni böyüdün.

Materiallar:

- Oyun üçün lövhə;
- Oyun kartları;
- Zərlər və oyun fiqurları.

Təlimat

1. Uşaqları altı nəfərdən ibarət qruplara bölün və hər qrupa lövhə, oyun fiqurları və zər paylayın.

2. Oyunu izah edin:

- a. Zərləri atın. Hansı uşağa böyük rəqəm düşərsə, oyunu o başlayır.
- b. İlk oyunçu zəri atır və düşən rəqəmə əsasən irəli hərəkət edir.

c. Sonra baş verənlər oyunçunun düşdüyü damadan asılıdır:

1. Nərdivanın sonuncu pilləsini simvolizə edən damaya düşərsə, oyunçu yuxarı – nərdivan boyunca irəli hərəkət edir.

2. Əgər oyunçu ilanın quyruğu olan damaya düşərsə, o, aşağıya doğru – ilan başı olan damaya keçir.

3. Əgər oyunçu rəngli damaya düşərsə, oyunçudan soldakı iştirakçı kartı götürür və ucadan oxuyur. Rəngli damaya düşən oyunçu kartda yazılan fikir haqqında nə düşündüyünü söyləməlidir – insan hüquqları nöqtəyi-nəzərindən fikrin düz yaxud səhv olmasını göstərməklə.

4. Əgər oyunçu səhv cavab verirsə, o, həmin damada qalır. Düz cavab verən oyunçu isə iki dama irəli hərəkət şansını qazanır. Əgər o, bu hüququ müdafiə, yaxud müəyyən edən Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyanın maddəsini adlandırmağa bilərsə, onda o, daha bir dama irəli hərəkət edə bilər. Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyanın maddəsinin dəqiq nömrəsini adlandırmağa ehtiyac yoxdur.

5. Ardınca digər oyunçular növbə ilə oyuna girir.

d. Oyun o vaxt sona çatır ki, oyunçu sonuncu damaya yetişir, yaxud sonuncu damanı aşır.

Təhlil və qiymətləndirmə

1. Aşağıdakı sualları verərək, oyunu müzakirə edin və onu insan hüquqları ilə əlaqələndirin:

a) Bu oyun sizin xoşunuza gəldimi?

b) İnsan hüquqlarını bilmək nərdivan boyu irəliləməkdə sizə necə kömək etdi?

v) Hüquqları bilmək real həyatda sizə necə kömək edir? Bəs digərlərinə necə kömək edir?

q) İnsanlar öz hüquqlarını bilmədikdə cəmiyyətdə nə baş verir? Əksəriyyət öz hüquqlarını biləndə nə baş verir?

Davam üçün təkliflər

Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyanın uşaq versiyasının surətini uşaqlara paylayın və onların həyatda nə ilə qarşılaşdıqlarını əks etdirən kartlar düzəltməyi, özlərinin xüsusi ideyalarını təklif etməyi xahiş edin. Hazırlanmış kartlardan istifadə edərək, oyunu davam edin.

Fəaliyyət üçün ideyalar

Uşaqların həyat təcrübəsi ilə kartları əlaqələndirin. Kartlarda sadalanan pozuntular zamanı onların nə edə biləcəklərini müzakirə edin. Uşaqlar öz hüquqlarına əməl edilməsini tələb edən zaman onların arxasında kim durur?

Aparıcılara məsləhətlər

- Müzakirə zamanı uşaqlardan onların yaşadıkları, yaxud müşahidə etdikləri ədalətsiz situasiyalar, zədələr, zorakılıq haqqında söhbətləri, bir sözlə, real hadisələri xatırlamalarını xahiş edin.
- Bu oyunu öz ailəsi və dostları ilə oynaya bilmələri üçün uşaqlara oyun lövhəsinin surətini paylayın.

PAYLAMA MATERIALI: KARTLAR

Kartların surətini çıxarın, kəsin və ya qrupunuz üçün uyğun kartlar hazırlayın.

<p>Mülahizə: Ailə quran hər bir kəs artıq uşaq deyil.</p> <p>Cavab: Düz deyil/bu, hüquq pozuntusudur.</p> <p>Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 1. Uşağın yaş həddinin müəyyən edilməsi:</p> <p>18 yaşına çatmayan hər bir şəxs uşaq hesab edilir və bu konvensiyada zəmanət verilən bütün hüquqlara malikdir.</p>	<p>Mülahizə: Bütün uşaqlar özlərinin, yaxud valideynlərinin hər hansı bir ölkənin vətəndaşı olub-olmamasından asılı olmayaraq bərabər hüquqa malikdirlər.</p> <p>Cavab: Düzdür/Bu, hüquqdur.</p> <p>Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 2. Diskriminasiyanın qadağan edilməsi:</p> <p>Konvensiyada hüquqlar...harada yaşamasından asılı olmayaraq hər bir kəsə tətbiq edilir. Dövlət uşaqları diskriminasiyanın istənilən formasından müdafiə etməlidir.</p>	<p>Mülahizə: Əgər oğlanlar futbol meydançasından istifadə etmirlərsə, qızlar orada oynaya bilərlər.</p> <p>Cavab: Səhvdir/Bu, hüquq pozuntusudur.</p> <p>Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 2. Diskriminasiyanın qadağan edilməsi:</p> <p>Konvensiyadakı hüquqlar irqindən, dərisinin rəngindən, dinindən, cinsindən asılı olmayaraq hər bir kəsə tətbiq edilir. Dövlət uşaqları diskriminasiyanın istənilən formasından müdafiə etməlidir.</p>
<p>Mülahizə: Əgər siz cinayət törətmisinizsə, sizi sizdən yaşca böyük cinayətkarlarla bir yerdə həbs edə bilərlər.</p> <p>Cavab: Səhvdir/Bu, hüquq pozuntusudur.</p>	<p>Mülahizə: Bizim kitabxanaçımız mənə istənilən kitabı götürməyə icazə verir.</p> <p>Cavab: Düzdür/Bu, hüquqdur.</p> <p>Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 17. Uşaqların informasiya almaq</p>	<p>Mülahizə: Yaxınlıqdakı zavod atmosfərə insanlarda öskürək əmələ gətirən üfunətli kimyəvi maddələr buraxır.</p> <p>Cavab: Səhvdir/Bu, hüquq pozuntusudur.</p>

<p>Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 37. İşgəncə, qəddar münasibət və azadlıqdan məhrum olma:</p> <p>Qanunu pozan uşaqlarla qəddar rəftar etmək olmaz. Onları yaşca böyük cinayətkarlarla bir yerdə saxlamaq olmaz. Onlara öz ailələri ilə əlaqə yaratmağa imkan vermək lazımdır.</p>	<p>və əlaqə vasitələrinə çıxış imkanları:</p> <p>Uşaqların kütləvi informasiya vasitələri də daxil olmaqla, müxtəlif mənbələrdən informasiya almaq hüquqları var. Televiziya, radio və qəzetlər uşaqların başa düşə biləcəyi şəkildə informasiyanı verməlidirlər. Onlar uşaqlara zərər verə biləcək materialları yaymamalıdırlar.</p>	<p>Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 24. Sağlamlıq və səhiyyə xidmətləri:</p> <p>Xəstələndikdə uşaqların yüksək keyfiyyətli xidmətlər (dərman preparatları, xəstəxana və həkimlər) almaq hüququ var. Onların həm də sağlam olmaları naminə təmiz içməli su, ərzaq məhsulları və təmiz ətraf mühit hüququ var. Buna nail olmaq üçün varlı ölkələr yoxsul ölkələrə kömək etməlidirlər.</p>
<p>Mülahizə: Sizin əvəzinizə ən yaxşı qərarı yalnız sizin atanız verə bilər.</p> <p>Cavab: Səhvdir/Bu, hüquq pozuntusudur.</p> <p>Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 18. Valideynlərin vəzifələri:</p> <p>Valideynlər öz uşaqlarının tərbiyəsinə görə cavabdehliyi bölüşdürməli və uşaq üçün nəyin ən yaxşı olması haqda həmişə fikirləşməlidirlər. Hökumət, xüsusilə əgər valideynlər işləyərsə, uşaqlara dəstək xidmətini təmin edərək, valideynlərə kömək etməlidir.</p>	<p>Mülahizə: Baxmayaraq ki, mən əlil arabasında hərəkət edə bilməyənəm, digər uşaqlarla birlikdə öz ərazimizdəki məktəbə gedə bilərəm. Məktəb mənim üçün pandus hazırlamalıdır.</p> <p>Cavab: Düzdür/Bu, hüquqdur.</p> <p>Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 23. Əlilliyi olan uşaqlar:</p> <p>Sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların öz imkanlarına uyğun tam sərbəst yaşamaları üçün xüsusi kömək, dəstək və təhsil almaq hüququ olmalıdır.</p>	<p>Mülahizə: Bizim məktəb kompüterlərimiz internetdə bəzi saytları bağlayır.</p> <p>Cavab: Düzdür/Bu, hüquqdur.</p> <p>Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 17. Uşaqların müvafiq informasiya və əlaqə vasitələrinə çıxış hüququ:</p> <p>Uşaqların kütləvi informasiya vasitələri daxil olmaqla müxtəlif etibarlı mənbələrdən informasiya almaq hüquqları var. Televiziya, radio və qəzetlər uşaqların anlamaq hüquqları üçün informasiyanı təqdim etməli, onlara zərər gətirəcək materialları yaymamalıdırlar.</p>
<p>Mülahizə: Bəzi regionlarda uşaqlar, xüsusilə də oğlanlar hərbi xidmətdə olmalıdır.</p> <p>Cavab: Səhvdir/Bu, hüquq pozuntusudur.</p> <p>Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 38. Silahlı münaqişələrlə üzləşən uşaqların müdafiəsi</p>	<p>Mülahizə: Uşaq doğulan zaman valideynlər ona ad verməli və onun doğum tarixini rəsmiləşdirməlidirlər.</p> <p>Cavab: Düzdür/Bu, hüquqdur.</p> <p>Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 7. Doğum tarixinin, ad və soyadın, vətəndaşlığın qeydə alınması</p>	<p>Mülahizə: Valideynlərim 17 yaşlı qardaşıma istədiyi verilişlərə baxmağa icazə versələr də, mənim 10 yaşım olduğu üçün bəzi verilişlərə baxmağa məhdudiyyət qoyurlar.</p> <p>Cavab: Düzdür/Bu, hüquqdur.</p> <p>Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 5.</p>

<p>Dövlət 15 yaşına çatmayan uşaqların hərbi xidmətə çağırılmasına, yaxud hərbi hərəkətlərdə iştirakına icazə verməməlidir. Bundan başqa uşaqlar hərbi hərəkət zonasında xüsusi müdafiə edilməlidirlər.</p>	<p>və öz valideynlərini tanımaq, onlara qayğı hüququ: Bütün uşaqların şəxsiyyəti təsdiq edən sənəddə qeyd edilən ad, vətəndaşlıq, öz valideynlərini tanımaq və valideyn qayğısı ilə əhatə olunmaq hüququ var.</p>	<p>Valideynlər tərəfindən rəhbərlik və uşağın inkişafı: Ailə uşağın öz hüquqlarını necə həyata keçirməsinə rəhbərlik məsələsində böyük cavabdehlik daşıyır. Dövlət bu hüquqlara hörmət etməlidir.</p>
<p>Mülahizə: Mənim 13 yaşım olmasına baxmayaraq, valideynlərim ünvanıma gələn məktubları məndən əvvəl oxuyurlar. Cavab: Səhvdir/Bu, hüquq pozuntusudur. Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 16. Şəxsi həyat, şərəf və ləyaqət. Uşaqların şəxsi həyat hüququ var. Qanun uşaqları onların həyat tərzinə, adına, ailəsinə, onlara gələn məktublara sui-qəsdlərdən müdafiə etməlidir.</p>	<p>Mülahizə: 8-ci sinif həftəlik jurnal buraxır və onu qonşular arasında yayır. Cavab: Düzdür/Bu, hüquqdur. Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 13. İfadə azadlığı: Sizin istədiyiniz, xoşunuza gələn, heç kəsin bunu sizə qadağan edə bilməyəcəyi bir mövzu haqqında fikirləşmək və danışmaq hüququnuz var. Məkanından asılı olmayaraq siz öz ideyalarınızı və fikirlərinizi bölüşə bilərsiniz.</p>	<p>Mülahizə: Mənim anam indi başqa ölkədə işləyir, lakin hər ay ya o özü gəlir, ya da biz atamla ona baş çəkirik. Cavab: Düzdür/Bu, hüquqdur. Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 10. Ailənin birləşməsi: Müxtəlif ölkələrdə yaşayan ailələrə, bu ölkələr arasında gediş gəlişə icazə vermək, uşaqlar üçün işə əlaqəni dəstəkləmək lazımdır.</p>
<p>Mülahizə: Məktəbdə mənə və mənim dostlarıma doğma dilimizdə danışmağı qadağan edirlər. Cavab: Səhvdir/Bu, hüquq pozuntusudur. Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 30. Milli azlığa və yerli əhaliyə mənsub uşaqlar: Ölkənin əksər əhalisinin istifadə edib-etməməsindən asılı olmayaraq uşaqların öz ailələrinin dilini və adətlərini öyrənmək, tətbiq etmək hüququ var.</p>	<p>Mülahizə: Mənim ad, ailə və ölkə hüququm var. Cavab: Düzdür/Bu, hüquqdur. Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 8. Fərdiliyin saxlanması: Dövlət uşaqların vətəndaşlıq, ad və ailə əlaqələri hüquqlarına riayət etməlidir. Həmçinin dövlət uşağın fərdiliyini bərpa və müdafiə etməlidir.</p>	<p>Mülahizə: Mənim məktəbə getmək hüququm var. Cavab: Düzdür/Bu, hüquqdur. Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 28. Təhsil hüququ: Uşaqların təhsil hüququ, yəni məktəbə getmək hüququ vardır. Məktəblərdə nizam-intizam uşaqların şəxsiyyətinə hörmət edən metodların köməyi ilə dəstəklənməli, intizamın qaydaya salınmasında zor tətbiq edilməməlidir.</p>
<p>Mülahizə: Mənim ailəm ölkəmizdə gedən müharibədən</p>	<p>Mülahizə: Hətta valideynlərim ayrıldıqda belə, mənim onların</p>	<p>Mülahizə: Mən çoxlu dərs buraxıram, ona görə ki, anam</p>

<p>qaçaraq bura gəldi. Lakin burada qaçqın uşaqlara məktəbə getməyə icazə verilmir.</p> <p>Cavab: Səhvdir/Bu, hüquq pozuntusudur.</p> <p>Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 22.</p> <p>Qaçqın uşaqlar:</p> <p>Qaçqın uşaqlara xüsusi qayğı göstərməlidir. Qaçqın kimi ölkəyə gələn uşaqlar burada doğulan uşaqlarla eyni hüquqa malik olmalıdır.</p>	<p>hər ikisi ilə görüşmək hüququ var.</p> <p>Cavab: Düzdür/Bu, hüquqdur.</p> <p>Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 9.</p> <p>Valideynlərdən ayrılma:</p> <p>Uşaqlar valideynlərindən yalnız öz rifahı naminə ayrıla bilər. (məsələn, valideynlərin biri onlarla pis rəftar edərsə). Əgər valideynlər boşanarsa, uşağa zərər gəlmədiyi halda, onun hər ikisi ilə görüşmək hüququ var.</p>	<p>işləyir və mənim körpə bacım (qardaşım) xəstələnəndə onlara mən baxıram.</p> <p>Cavab: Səhvdir/Bu, hüquq pozuntusudur.</p> <p>Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. Maddə 32. Uşaq əməyi:</p> <p>Dövlət uşaqları təhlükəli, onların sağlamlığına yaxud təhsilinə zərər gətirən işlərdən qorunmalıdır.</p>
--	--	--

